

Vec C-301/23

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

10. máj 2023

Vnútroštátny súd:

Sąd Okręgowy w Warszawie

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

16. január 2023

Žalobca:

AJ

Žalovaná:

Bank BPH S.A.

PRACOVNÝ DOKUMENT

Predmet konania pred vnútroštátnym súdom

Neplatnosť zmluvy – Nekalé zmluvné podmienky – Nezaviazanie spotrebiteľa niektorými zmluvnými podmienkami – Povinnosť súdu poučiť spotrebiteľa o právnych následkoch vyhlásenia neplatnosti zmluvy

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Výklad práva Únie, najmä článku 3 ods. 1, článku 4 ods. 2, článku 5, článku 6 ods. 1 a článku 7 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS v spojení so zásadou efektivity a rovnocennosti; článok 267 ZFEÚ

Prejudiciálne otázky

1. Majú sa článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách v spojení so zásadou efektivity vykladať v tom zmysle, že bránia súdnemu výkladu vnútroštátnej právnej úpravy, podľa ktorého sa spotrebiteľ nemôže domáhať, aby súd určil, že ním uzatvorená zmluva obsahuje zmluvné podmienky, ktoré ho nezaväzujú, alebo že zmluva je v celom rozsahu neplatná?

2. Majú sa článok 4 ods. 2 a článok 5 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách vykladať v tom zmysle, že požiadavka jasnej a zrozumiteľnej formulácie zmluvných podmienok je splnená v súvislosti so zmluvou o úvere viazaného na cudziu menu, keď banka dlžníkovi poskytla:

historický graf kurzu tejto cudzej meny voči domácej mene, z ktorého vyplýva, že kurz sa v priebehu niekoľkých rokov zmenil o niekoľko desiatok percent,

simuláciu znázorňujúcu vplyv zvýšenia kurzu cudzej meny o niekoľko desiatok percent na výšku splátok úveru?

3. Majú sa článok 4 ods. 2 a článok 5 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách vykladať v tom zmysle, že požiadavka jasnej a zrozumiteľnej formulácie zmluvných podmienok sa má analyzovať vo vzťahu k modelu priemerného spotrebiteľa, alebo má zohľadňovať individuálnu situáciu a vlastnosti spotrebiteľa ku dňu uzavretia zmluvy, najmä jeho vedomostí, vzdelania a skúseností?

4. Má sa článok 3 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách vykladať v tom zmysle, že zmluvná podmienka, ktorá stanovuje, že výška marže uplatňovanej bankou je aritmetickým priemerom marží uplatňovaných niekoľkými inými konkrétne uvedenými

komerčnými bankami, je v rozpore s požiadavkami dobrej viery a spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vyplývajúcich zo zmluvy v neprospech spotrebiteľa?

5. Majú sa článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách v spojení so zásadou efektivity vykladať v tom zmysle, že bránia súdnemu výkladu vnútroštátnej právnej úpravy, podľa ktorého vnútroštátny súd môže konštatovať, že spotrebiteľ nie je viazaný len nekalou zložkou zmluvnej podmienky [stanovujúcou úpravu priemerného kurzu Narodowy Bank Polski (Národná banka Poľska) o maržu kurzového rozpätia], ktorá nepredstavuje samostatnú zmluvnú povinnosť, ale je viazaný zvyšnou časťou tejto zmluvnej podmienky?

6. Má sa článok 6 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách vykladať v tom zmysle, že povinnosť vnútroštátneho súdu informovať spotrebiteľa o právnych následkoch, ktoré môžu vyplývať z vyhlásenia neplatnosti zmluvy, sa vzťahuje len na reštitučné nároky vyplývajúce z neplatnosti zmluvy, alebo aj na akékoľvek hypotetické právne následky (aj pochybné, diskutabilné alebo nepravdepodobné), ktoré môžu z neplatnosti zmluvy vyplývať?

Citované právne predpisy Spoločenstva

Zmluva o fungovaní Európskej únie: článok 169 ods. 1

Charta základných práv Európskej únie: článok 38

Smernica Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288): článok 3 ods. 1, článok 4 ods. 2, článok 5, článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1

Citované vnútroštátne právne predpisy

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93, ze zm.) (ďalej len „k.c.”) [zákon z 23. apríla 1964, Občiansky zákonník (Dz.U. č. 16, položka 93 v znení zmien) (ďalej len „OZ“)].

Právny úkon, ktorý je v rozpore so zákonom alebo vedie k obchádzaniu zákona, je neplatný, pokiaľ relevantné ustanovenie nestanovuje inak, najmä že neplatné ustanovenia právneho úkonu sa nahrádzajú príslušnými ustanoveniami zákona (článok 58 § 1).

Ustanovenia zmluvy uzatvorenej so spotrebiteľom, ktoré neboli dohodnuté individuálne, nie sú pre spotrebiteľa záväzné, ak jeho práva a povinnosti upravujú takým spôsobom, ktorý je v rozpore s dobrými mravmi a ktorý zjavne porušuje

jeho záujmy (protiprávne zmluvné ustanovenia). Toto ustanovenie neplatí pre ustanovenia, ktoré definujú hlavné povinnosti strán, predovšetkým cenu alebo odmenu, ak boli jednoznačne formulované (článok 385¹ § 1).

Ak zmluvné ustanovenia podľa § 1 nie je pre spotrebiteľa záväzné, zmluvné strany sú viazané ostatnými časťami zmluvy (článok 385¹ § 2).

Pre skúmanie zlučiteľnosti ustanovenia zmluvy s dobrými mravmi je určujúci čas uzavretia zmluvy pri zohľadnení obsahu zmluvy, okolností uzavretia zmluvy, ako aj ostatných zmlúv, ktoré majú súvislosť so zmluvou obsahujúcou ustanovenie, ktoré je predmetom preskúmania (článok 385²).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (ďalej len „k.p.c.”) (zákon zo 17. novembra 1964 Občiansky súdny poriadok) (Dz.U. z roku 2021, položka 1805 v znení zmien).

Žalobca sa môže domáhať, aby súd určil existenciu alebo neexistenciu právneho vzťahu alebo práva, ak má na tom právny záujem (článok 189).

Súd nemôže rozhodnúť o nároku, ktorý nebol predmetom návrhu, ani rozhodnúť *ultra petita* (článok 321 § 1).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (zákon o bankách z 29. augusta 1997) (Dz.U. č. 140, položka 939 v znení zmien).

Zmluvou o úvere sa banka zaväzuje dať dlžníkovi k dispozícii na dobu stanovenú v zmluve peňažnú sumu určenú na stanovený účel a dlžník sa zaväzuje použiť ju za podmienok stanovených v zmluve, vrátiť sumu poskytnutého úveru spolu s úrokmi v stanovených lehotách splatnosti a zaplatiť províziu za poskytnutie úveru (článok 69 ods. 1 v znení platnom k 1. októbru 2009).

Zmluva o úvere musí mať písomnú formu a musí obsahovať najmä: 1) zmluvné strany, 2) výšku a menu úveru, 3) účel, na ktorý bol úver poskytnutý, 4) zásady a lehoty splácania úveru, 5) výšku úrokovej sadzby úveru a podmienky jej zmeny, 6) spôsob zabezpečenia splácania úveru, 7) rozsah práv banky súvisiacich s kontrolou použitia a splácania úveru, 8) lehoty a spôsob poskytnutia peňažných prostriedkov dlžníkovi, 9) výšku provízie, ak je v zmluve stanovená, 10) podmienky zmeny a ukončenia platnosti zmluvy (článok 69 ods. 2 v znení platnom k 1. októbru 2009).

Zhrnutie skutkového stavu a priebehu konania

- 1 V roku 2009 bola uzavretá zmluva o úvere, na základe ktorej právny predchodca žalovanej (ďalej len „Banka“) poskytol žalobcovi úver vo výške 535.899,23 PLN, indexovaný na kurz CHF na financovanie kúpy nehnuteľnosti na bývanie. Úver bol v zmysle zmluvy úročený pohyblivou úrokovou sadzbou, ktorá je súčtom sadzby LIBOR CHF 3M a fixnej marže banky. V zmysle § 1 ods. 1 tretej vety

zmluvy bol ku dňu vyplatenia sumy úveru zostatok vyjadrený v cudzej mene, na ktorú bol úver indexovaný, podľa nákupného kurzu tejto cudzej meny uvedeného v tabuľke nákupných/predajných kurzov pre hypotekárne úvery poskytnuté bankou (ďalej len „Tabuľka výmenných kurzov banky“), potom bol zostatok v cudzej mene denne prepočítaný na PLN predajným kurzom meny, na ktorú bol úver indexovaný, kurzom uvedeným na Tabuľke výmenných kurzov banky (§ 1 ods. 1 tretia veta). V zmysle § 6 ods. 3 zmluvy, keď je úver indexovaný na cudziu menu, zmena tohto kurzu ovplyvní výšku splátky a zostatok nesplateného úveru, pričom zostatok nesplateného úveru môže presiahnuť hodnotu nehnuteľnosti a z toho vyplývajúce riziko znáša dlžník.

- 2 Suma vyplatená v PLN sa zakaždým prepočítala na menu, na ktorú bol úver indexovaný podľa nákupného kurzu meny úveru uvedeného v kurzovom lístku banky platnom v deň, keď banka uskutočnila platbu (§ 7 ods. 2 tretia veta).
- 3 Dlžník vyhlásil, že si je vedomý rizika spojeného s úvermi indexovanými na cudziu menu, ktoré vyplývajú zo zmeny výmenného kurzu cudzej meny, na ktorú je úver indexovaný vo vzťahu k PLN. Ďalej uviedol, že bol informovaný o tom, že v prípade zvýšenia výmenného kurzu meny indexácie úveru vo vzťahu k PLN dôjde k zodpovedajúcemu zvýšeniu jeho dlhu v PLN voči banke v súvislosti s poskytnutým úverom a zvýšeniu výšky splátky úveru vyjadrenej v PLN, čo môže spôsobiť, že zriadené zákonné zabezpečenie nebude dostatočné a schopnosť dlžníka splácať úver sa zhorší (§ 11 ods. 5). Vyhlásil tiež, že si je vedomý vplyvu zmien rozdielu medzi nákupným/predajným kurzom a nákupným kurzom meny indexácie úveru na výšku zostatku úveru a jeho splátok a úroveň jeho splátkového zaťaženia v prípade úverov, pri ktorých sa čerpanie alebo splácanie odvíja od takýchto sadzieb kurzov (§ 11 ods. 6).
- 4 Na vysporiadanie transakcií spojených s poskytnutím a splácaním úveru sa použijú bankou poskytnuté nákupné/predajné kurzy pre hypotekárne úvery v menách uvedených v ponuke banky platných v deň uskutočnenia obchodnej transakcie (§ 17 ods. 1). Kurzy nákupu (predaja) sú definované ako priemerné výmenné kurzy PLN k daným menám oznámené v tabuľke priemerných výmenných kurzov Národnej banky Poľska znížené o nákupnú maržu (v prípade predaja plus predajná marža) určenú rozhodnutím banky (§ 17 ods. 2 a 3). Pre výpočet nákupných/predajných kurzov pre hypotekárne úvery poskytnuté bankou sa použijú výmenné kurzy PLN pre dané meny vyhlásené v tabuľke priemerných výmenných kurzov na webovej stránke Národnej banky Poľska v predchádzajúci pracovný deň, upravené o nákupné/predajné marže banky (§ 17 ods. 4). Nákupné a predajné marže opísané v odstavcoch 2 a 3 sú určené raz mesačne rozhodnutím banky. Výpočet vyššie uvedených marží spočíva vo výpočte rozdielu medzi priemernými výmennými kurzami PLN pre príslušné meny vyhláseným v tabuľke priemerných výmenných kurzov Národnej banky Poľska v predposledný pracovný deň mesiaca, ktorý predchádza obdobiu platnosti vypočítaných marží a aritmetickým priemerom nákupných a predajných kurzov uplatňovaných na retailové transakcie piatich bánk v posledný pracovný deň mesiaca predchádzajúceho obdobiu, pre ktoré sú vypočítané marže platné.

- 5 Žalobca pred podpisom úverovej zmluvy podpísal vyhlásenie, v ktorom uviedol, že sa oboznámil s historickými grafmi a simuláciami vypracovanými bankou, na ktorých boli uvedené výmenné kurzy USD, EUR a CHF voči PLN za obdobie od 2. júna 2003 do 21. mája 2009.
- 6 V roku 2009 mal žalobca právnické vzdelanie (so špecializáciou na bankové právo) a 3 roky pracoval v Národnej banke Poľska (poľská centrálna banka, ktorá neposkytuje úvery fyzickým osobám) pričom úlohy, ktoré mu boli zverené, nesúviseli s kurzovým rizikom.
- 7 Žalobca bol súdom poučený, že neplatnosť zmluvy o úvere znamená, že bude musieť banke vrátiť výšku istiny úveru a že môže byť bankou žalovaný o zaplatenie odmeny za mimozmluvné použitie tohto kapitálu po čom uviedol, že súhlasí s vyhlásením zmluvy o úvere za neplatnú.
- 8 Žalobca v žalobe žiadal o určenie zmluvy o hypotekárnom úvere z 24. septembra 2009 uzavretej medzi účastníkmi konania za neplatnú. V prípade, že by súd tejto žalobe nevyhovел žiadal, aby súd určil, že ustanovenia obsiahnuté v § 1 ods. 1, § 7 ods. 2 a § 17 ods. 1 až 7 tejto zmluvy predstavujú nepovolené zmluvné podmienky a ako také nie sú pre žalobcu záväzné.

Podstatné tvrdenia účastníkov konania pred vnútroštátnym súdom

- 9 Žalobca v odôvodnení svojej žaloby uviedol, že uvedené zmluvné podmienky sú nekalé a preto ho nezaväzujú. Tieto podmienky vymedzujú hlavný predmet plnenia zmluvy, pričom plnenie zmluvy po ich vylúčení nie je možné, a preto je zmluva neplatná. Žalovaná v reakcii na žalobu navrhla žalobu zamietnuť s tým, že zmluva nie je neplatná a neobsahuje nekalé podmienky.

Stručné odôvodnenie návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 10 Pokiaľ ide o prvú otázku, žaloby o určenie neplatnosti zmluvy alebo neviazanosti niektorými zmluvnými ustanoveniami boli považované za formu žalôb o určenie neexistencie právneho vzťahu uvedeného v článku 189 k.p.c. Táto prax vychádzala z doterajšej judikatúry Sądu Najwyższego (Najvyšší súd) (ďalej len „NS“), ktorá pripúšťala nielen žalobu o určenie neplatnosti zmluvy (rozsudok NS z 24. mája 1995, I CRN 61/95), ale aj žalobu o určenie neplatnosti jednostranného právneho úkonu (uznesenie senátu 7 sudcov NS so silou zákona z 30. decembra 1968, III CZP 103/68) a žalobu o určenie „skutočnosti, ktorá má normotvorný charakter, ak v skutočnosti smeruje k určeniu práva alebo právneho vzťahu“, ktorá spočíva v určení, či jednotlivé ustanovenia zmluvy utvárajú obsah právneho vzťahu medzi účastníkmi zmluvy (rozsudok NS z 25. júna 1998, III CKN 563/97). Podľa alternatívneho stanoviska NS (rozsudok zo 6. novembra 2015, II CSK 56/15) článok 189 k.p.c. umožňuje formulovať žalobu o určenie existencie alebo neexistencie konkrétneho právneho vzťahu alebo práva, pričom žaloba o určenie neplatnosti zmluvy do tohto rozsahu nepatrí, ale neplatnosť zmluvy znamená, že

neexistuje žiadny právny vzťah, ktorý by z tejto zmluvy vznikol. Preto žaloba o určenie neplatnosti zmluvy predstavuje skratku identifikujúcou právnu skutočnosť, ktorá má byť zdrojom právneho vzťahu s týmto vzťahom a preto treba túto žalobu vykladať tak, že sa usiluje o určenie neexistencie právneho vzťahu, ktorý by zo zmluvy vyplýval.

- 11 Doterajší výklad článku 189 k.p.c. bol však zúžený v rozsudku NS z 1. júna 2022, II CSKP 364/22, v ktorom NS rozhodol, že návrh na určenie, že žalobca nie je viazaný jednotlivými zmluvnými podmienkami, nespĺňa požiadavku „presne určiť formu – akú by podľa žaloby mal mať právny vzťah, ktorý má byť chránený“. NS napokon uviedol, že „nie je možné si predstaviť, že by rozsudok súdu, ktorým sa vyhovie žalobe, že žalobcovia nie sú viazaní najmä podrobne uvedenými zmluvnými podmienkami, by mohol odstrániť neistotu o existencii alebo neexistencii právneho vzťahu“. Nedostatky žaloby v tomto smere nemôže odstrániť súd, ktorý je viazaný obsahom žaloby (článok 321 § 1 k.p.c.), a preto môže žalobe úplne alebo sčasti vyhovieť alebo ju zamietnuť, ale nemôže rozhodnúť o inom návrhu ako je ten, ktorý je uvedený v žalobe. V tomto rozsudku NS uviedol, že článok 189 k.p.c. neumožňuje ani účinné podanie žaloby o určenie neplatnosti zmluvy. Ďalej podľa názoru NS „nespadá do rámca uvedeného v článku 189 k.p.c. návrh na zistenie skutočností, ktoré sa stali v minulosti, ako je uzavretie zmluvy, neuzavretie zmluvy, neplatnosť zmluvy“. V dôsledku toho NS uviedol, že článok 189 k.p.c. vylučuje možnosť domáhať sa určenia neplatnosti zmluvy. Navyše NS vylúčil možnosť pripustení v rozsudku NS zo 6. novembra 2015, II CSK 56/15, že súd môže určiť neexistenciu právneho vzťahu vyplývajúceho zo zmluvy v situácii, ak sa žalobca domáha vyhlásenia zmluvy za neplatnú. Prijatie takéhoto výkladu článku 189 k.p.c. znamená, že nie je možné sa domáhať určenia neplatnosti zmluvy alebo neviazanosti jednotlivými zmluvnými podmienkami, ale len určenia neexistencie vzniknutého právneho vzťahu alebo určenia existencie vzťahu s presne definovaným obsahom. V dôsledku toho by sa malo posúdiť, či žaloba podaná v tejto veci bola nesprávne formulovaná a mala by byť zamietnutá.
- 12 Pokiaľ ide o zlučiteľnosť vyššie uvedeného výkladu s článkom 6 ods. 1 a článkom 7 ods. 1 smernice 93/13 a zásadou efektivity (na žalobu o určenie neplatnosti zmluvy sa vzťahuje táto smernica, keďže neplatnosť zmluvy má vyplývať zo zahrnutia nekalých zmluvných podmienok) vnútroštátny súd uvádza, že vylúčenie možnosti podať žalobu na vnútroštátne súdy o určenie neplatnosti, alebo neviazanosti konkrétnymi zmluvnými podmienkami sa zdá byť podstatným obmedzením práv spotrebiteľov chránených touto smernicou. Na druhej strane práva týchto spotrebiteľov nie sú úplne popreté, keďže je nepochybné, že článok 189 k.p.c. umožňuje podať návrh na určenie neexistencie právneho vzťahu vyplývajúceho zo zmluvy. Existujú však obavy týkajúce sa stanoviska, že vnútroštátny súd nemôže vo svojom rozsudku určiť, že neexistuje právny vzťah vyplývajúci zo zmluvy v situácii, keď žaloba obsahuje „iba“ návrh na vyhlásenie neplatnosti zmluvy z toho dôvodu, že súd je viazaný obsahom návrhu (článok 321 § 1 k.p.c.). Podľa vnútroštátneho súdu môže prijatie takéhoto reštriktívneho

prístupu sťažiť spotrebiteľom uplatnenie ich práv vyplývajúcich zo smernice 93/13, čím sa oslabí účinnosť ochrany zaručenej touto smernicou.

- 13 Pokiaľ ide o druhú otázku, Súdny dvor v rozsudku vo veci Ruxandra Paula Andriciuc a i. uviedol, že „dlžník má byť na jednej strane jasne informovaný o skutočnosti, že podpísaním zmluvy o úvere vyjadrenom v cudzej mene sa vystavuje kurzovému riziku, ktoré môže byť pre neho ekonomicky náročné niest' v prípade devalvácie meny, v ktorej poberá svoj príjem. Na druhej strane má predajca alebo dodávateľ, v prejednávanej veci banková inštitúcia, uviesť možné výkyvy výmenných kurzov a riziká súvisiace s podpísaním úveru v cudzej mene, najmä za predpokladu, že spotrebiteľ dlžník nepoberá svoj príjem v tejto mene.“ (rozsudok Súdneho dvora z 20. septembra 2017, C-186/16, body 49 až 50).
- 14 Následne Súdny dvor v rozsudku vo veci BNP Paribas Personal Finance vysvetlil, že „na to, aby sa dodržala požiadavka transparentnosti, informácie poskytnuté predajcom alebo dodávateľom musia umožniť priemernému spotrebiteľovi, ktorý je riadne informovaný a primerane pozorný a obozretný, nielen pochopiť, že v závislosti od zmien výmenného kurzu môže mať vývoj parity medzi menou účtu a menou platieb nepriaznivé dôsledky na jeho finančné záväzky, ale zároveň v rámci uzatvorenia úveru vyjadreného v cudzej mene pochopiť skutočné riziko, ktorému je počas celej doby trvania zmluvy vystavený za predpokladu značného znehodnotenia meny, v ktorej poberá svoj príjem, oproti mene účtu. V tomto rámci treba spresniť, že také číselné simulácie... môžu predstavovať užitočný informačný prvok, ak sú založené na dostatočných a presných údajoch a obsahujú objektívne posúdenia, ktoré sú spotrebiteľovi oznámené jasne a zrozumiteľne. Iba za týchto podmienok môžu takéto simulácie umožniť predajcovi alebo dodávateľovi upriamiť pozornosť tohto spotrebiteľa na riziko negatívnych, potenciálne významných ekonomických dôsledkov predmetných zmluvných podmienok. Číselné simulácie... musia prispieť k tomu, aby tento spotrebiteľ pochopil skutočný dlhodobý rozsah rizika spojeného s možnými zmenami výmenných kurzov, a teda aj rizík spojených s uzavretím zmluvy o úvere vyjadrenom v cudzej mene. V rámci zmluvy o úvere vyjadrenom v cudzej mene, ktorá spotrebiteľa vystavuje kurzovému riziku, tak oznámenie hoci aj značného množstva informácií tomuto spotrebiteľovi nemôže spĺňať požiadavku transparentnosti, ak tieto informácie vychádzajú z predpokladu, že parita medzi menou účtu a menou platieb zostane stabilná počas celej doby trvania tejto zmluvy. Je to tak najmä v prípade, keď predajca alebo dodávateľ neinformoval spotrebiteľa o ekonomickom kontexte, ktorý by mohol mať vplyv na zmeny výmenných kurzov, takže spotrebiteľ nebol schopný konkrétne pochopiť potenciálne závažné dôsledky, ktoré môžu vyplývať z uzavretia úveru vyjadrenom v cudzej mene, na jeho finančnú situáciu. V druhom rade medzi relevantnými prvkami sa na účely posúdenia uvedeného v bode 67 tohto rozsudku nachádza aj formulácia, ktorú finančná inštitúcia použila v predzmluvných a zmluvných dokumentoch. Najmä absencia výrazov alebo vysvetlení výslovne upozorňujúcich dlžníka na existenciu osobitných rizík spojených so zmluvami o úvere vyjadrenom v cudzej mene, môže potvrdiť, že požiadavka transparentnosti ako vyplýva najmä

z článku 4 ods. 2 smernice 93/13, nie je splnená“(rozsudok Súdneho dvora z 10. júna 2021, spojené veci C-776/19 až C-782/19, body 72 až 75).

- 15 Napokon Súdny dvor v uznesení zo 6. decembra 2021 uviedol, že „vzhľadom na informačnú povinnosť, ktorú má poskytovateľ úveru, nemôže mať vyhlásenie spotrebiteľa, že si je plne vedomý potenciálnych rizík vyplývajúcich z dojednaní úveru vyjadreného v cudzej mene, samo o sebe vplyv na posúdenie, či tento obchodník splnil uvedenú požiadavku transparentnosti. ...požiadavka transparentnosti podmienok zmluvy o úvere vyjadrenom v cudzej mene, ktoré vystavujú dlžníka kurzovému riziku, je splnená len vtedy, ak poskytovateľ úveru poskytol tomuto dlžníkovi presné a dostatočné informácie o kurzovom riziku, ktoré priemernému, bežne informovanému a primerane pozornému a obozretnému spotrebiteľovi umožňujú posúdiť riziko potenciálne významných negatívnych hospodárskych dôsledkov takýchto dojednaní na jeho finančné záväzky počas celého trvania tejto zmluvy. V tejto súvislosti okolnosť, že spotrebiteľ vyhlási, že si je plne vedomý potenciálnych rizík vyplývajúcich z uzavretia uvedenej zmluvy, nemá sama osebe vplyv na posúdenie toho, či poskytovateľ úveru splnil uvedenú požiadavku transparentnosti.“ (uznesenie Súdneho dvora zo 6. decembra 2021, C-670/20, ERSTE Bank Hungary, body 32 a 34).
- 16 Vzhľadom na vyššie uvedenú judikatúru sa vnútroštátny súd pýta, aké konkrétne informácie poskytnuté bankou postačujú na preukázanie, že dlžník bol v rámci zmluvy o úvere vyjadrenom v cudzej mene jasne informovaný o kurzovom riziku, ktoré môže byť pre neho ekonomicky náročné niesť v prípade devalvácie meny, v ktorej poberá svoj príjem (ako je definované v bode 49 rozsudku Súdneho dvora z 20. septembra 2017, C-186/16, Ruxandra Paula Andricuic a i.) a aké konkrétne informácie treba v tejto súvislosti považovať za „dostatočné a presné“ (v zmysle bodu 78 rozsudku Súdneho dvora z 10. júna 2021, C-776/19 - C-782/19, BNP Paribas Personal Finance). Z citovaných rozhodnutí Súdneho dvora vyplýva, že tieto kritériá nie sú splnené poskytnutím všeobecných informácií o existencii kurzového rizika súvisiaceho s uzatvorenou zmluvou ani uvedením číselných simulácií založených na predpoklade, že kurz cudzej meny bude stabilný. Najmä vo veciach C-776/19 až C-782/19 boli dlžníkom predložené číselné simulácie predpokladajúce kolísanie výmenného kurzu okolo 10 %, t. j. od 1,43 do 1,59 EUR/CHF (pozri rozsudok Súdny dvor z 10. júna 2021, C-776/19 až C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, bod 12).
- 17 V rámci skutkového stavu vo veci C-670/20 boli dlžníci upozornení na to, že prípadné zmeny parity medzi maďarským forintom a švajčiarskym frankom by mohli viesť k dodatočným nákladom pre dlžníka, ktorých skutočný vznik ani výšku nebolo možné predvídať, avšak nebola im oznámená žiadna konkrétna informácia o potenciálne neobmedzenom zvýšení mesačných splátok, ktoré by mohlo spôsobiť významné kolísanie výmenných kurzov, pretože informácie poskytnuté žalobcom vo veci samej v tejto súvislosti sa totiž zakladali na predpoklade, že uvedená parita zostane stabilná (pozri uznesenie Súdneho dvora zo 6. decembra 2021, C-670/20, ERSTE Bank Hungary, bod 26). V rámci skutkového stavu prejednávanej veci mali informácie poskytnuté dlžníkovi širší

rozsah. Pred podpisom zmluvy 3. augusta 2009 žalobca podpísal vyhlásenie, že sa oboznámil s grafmi a simuláciami predloženými bankou. Graf výmenného kurzu CHF/PLN ukázal, že v rokoch 2003-2009 kurz najprv klesol z 3 PLN na 2 PLN, a potom vzrástol na 3,4 PLN. Navyše simulácia predpokladala scenár zvýšenia splátky úveru z 2.494 PLN na 4.067 PLN. ...[B]anka informovala dlžníka, že výmenný kurz CHF/PLN v minulosti značne kolísal a predstavila mu potenciálne účinky výrazného zvýšenia tohto výmenného kurzu. Napriek tomu sa počas plnenia zmluvy ukázalo, že výmenný kurz CHF/PLN podlieha ešte väčším výkyvom, konkrétne výmenný kurz v skutočnosti vzrástol o 84 %, avšak k zvýšeniu o túto hodnotu došlo až po 13 rokoch plnenia zmluvy, pričom simulácia predstavená bankou ukázala nárast výmenného kurzu CHF/PLN o 63 % v priebehu 6 mesiacov.

- 18 Pokiaľ ide o tretiu otázku, vnútroštátny súd sa tiež pýta, ako treba chápať požiadavku, že banka musí splniť informačnú povinnosť voči „priemernému spotrebiteľovi, ktorý je riadne informovaný a primerane pozorný a obozretný“ uvedenú v bodoch 64, 72 a 78 rozsudku Súdneho dvora z 10. júna 2021, C-776/19 až C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, v bodoch 43, 51 a 57 rozsudku Súdneho dvora z 10. júna 2021, C-69/19, BNP Paribas Personal Finance a v bodoch 23, 25 a 30 uznesenia Súdneho dvora zo 6. decembra 2021, C-670/20, ERSTE Bank Hungary). Problém spočíva v tom, či rozsah požadovaných informácií má súvisieť s abstraktným modelom „priemerného spotrebiteľa“, alebo či treba brať do úvahy individuálnu situáciu konkrétneho spotrebiteľa vrátane jeho vedomostí a skúseností.
- 19 Prijatie abstraktného modelu spotrebiteľa by znamenalo, že rozsah informácií poskytovaných bankou o konkrétnej zmluve by mal byť vždy rovnaký, bez ohľadu na to, ktorý konkrétny spotrebiteľ túto zmluvu uzatvára. Nevýhodou tohto prístupu je, že umožňuje situácie, v ktorých banka znáša negatívne dôsledky neposkytnutia informácií spotrebiteľovi, ktorý už takéto informácie vďaka svojim vedomostiam a skúsenostiam mal. Možná je ale aj opačná situácia, a to, že banka neutrpí žiadne negatívne dôsledky, ak poskytla informácie, ktoré by postačovali „priemernému spotrebiteľovi, ktorý je riadne informovaný a primerane pozorný a obozretný“, avšak pre konkrétneho spotrebiteľa sa ukázalo, že boli pre neho nedostatočné z dôvodu jeho nedostatočných vedomostí alebo skúseností, alebo dokonca obmedzenej schopnosti vnímania v dôsledku zdravotného stavu alebo zdravotného postihnutia.
- 20 Naopak prístup, ktorý zohľadňuje individuálne vlastnosti spotrebiteľa si vyžaduje prispôbenie obsahu a formy poskytovaných informácií konkrétnej osobe. Výhodou tohto prístupu je skutočnosť, že v tomto smere zaručuje reálne prispôbenie informačnej povinnosti podnikateľov skutočným potrebám spotrebiteľov, a preto sú vo väčšej miere splnené ciele smernice 93/13, ako aj článku 169 ods. 1 Zmluvy o fungovaní EÚ. Ich realizácia však môže byť v praxi náročná. Podnikateľ totiž môže čeliť značným ťažkostiam pri určovaní rozsahu informácií, ktoré by mal konkrétnej osobe poskytnúť. Uvedené je dôležité z hľadiska skutkového stavu prejednávanej veci. Faktom je, že žalobca sa pri

svojej práci nezaoberal úverovými zmluvami, ani problematikou kurzového rizika, napriek tomu žalobcova znalosť v oblasti práva, financií a bankovníctva bola nepochybne nadpriemerná.

- 21 Pokiaľ ide o štvrtú otázku, predmetná zmluva, ktorá je zmluvou o úvere indexovanom na CHF, obsahovala podmienky, ktoré stanovovali, akým spôsobom banka vykoná konverziu z PLN na CHF a z CHF na PLN (tzv. konverzné doložky). Potreba zahrnutia takýchto doložiek vyplýva zo skutočnosti, že výška úveru vyjadrená v PLN bola následne prevedená na CHF a podobne sa jednotlivé splátky úveru zaplatené v PLN prepočítali na CHF a pre oba typy prepočtu bolo potrebné použiť špecifický CHF/PLN výmenný kurz.
- 22 V zásade bola štruktúra predmetnej úverovej zmluvy podobná zmluve tej istej banky z 8. apríla 2008, ktorá bola predmetom rozsudku Súdneho dvora z 29. apríla 2021, C-19/20, Bank BPH S. A. Z bodu 2 uvedeného rozsudku vyplýva, že Sąd Okręgowy w Gdańsku (Krajský súd Gdaňsk, Poľsko) považoval podmienky zmluvy z 8. apríla 2008 za nekalé v rozsahu, v akom umožňujú Banke BPH účtovať si maržu súvisiacu s transakciou nákupu a predaja cudzej meny. Keďže metóda určenia tejto marže nebola špecifikovaná v pôvodnej zmluve o úvere, vnútroštátny súd z toho vyvodil, že táto marža spôsobila značnú nerovnováhu v neprospech spotrebiteľa. V jednom detaile sa však obsah oboch zmlúv líši. V zmluve, ktorej sa týkala vec C-19/20, nebol spôsob určenia výšky marže banky vôbec určený. V zmluve z roku 2009 je však už spôsob určenia výšky marže banky upravený v § 17 odstavce 4 zmluvy, ktorý stanovil, že marža je aritmetický priemer sadzieb kúpa/predaj uplatňovaný na retailové transakcie piatich bánk v posledný pracovný deň mesiaca, ktorý predchádza obdobiu platnosti vypočítaných marží. Vnútroštátny súd si kladie otázku, či možno predmetnú zmluvnú podmienku považovať za nekalú v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13. Vnútroštátny súd má na pamäti, že podľa ustálenej judikatúry sa právomoc Súdneho dvora týka výkladu kritérií, ktoré vnútroštátny súd môže alebo musí uplatniť pri skúmaní zmluvnej podmienky vo svetle ustanovení tejto smernice a najmä pri skúmaní, či je podmienka nekalá v zmysle článku 3 ods. 1 uvedenej smernice, pričom tomuto súdu prináleží rozhodnúť o konkrétnej kvalifikácii príslušnej zmluvnej podmienky podľa osobitných okolností daného prípadu. Z uvedeného vyplýva, že Súdny dvor sa musí vo svojej odpovedi obmedziť na to, aby vnútroštátnemu súdu poskytol usmernenie, ktoré musí tento súd zohľadniť pri posúdení nekalej povahy dotknutej podmienky (rozsudok Súdneho dvora z 10. júna 2021, C-776/19 až C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, bod 92). Vnútroštátny súd preto žiada Súdny dvor o usmernenia tohto charakteru.
- 23 Vnútroštátny súd sa konkrétne pýta, či možno odôvodniť záver, že skúmaný spôsob určenia výšky marže banky je presný, keďže uvádza (ako v § 17 ods. 4 zmluvy z roku 2009), ako sa táto marža vypočítava. Okrem toho sa zdá, že takýto spôsob formulácie metodológie marží eliminuje akúkoľvek slobodu a rozhodovaciu právomoc banky v tomto smere. Päť bánk uvedených v § 17 ods. 4 zmluvy bolo v roku 2009 najväčšími komerčnými bankami v Poľsku

a žiadny dôkaz v prejednávacom prípade neukazuje, že GE Money Bank S.A. mohla ovplyvňovať rozhodnutia ktorejkoľvek z týchto bánk, prípadne že by mala kapitálové alebo personálne prepojenie s niektorou z nich. Na druhej strane však nemožno vylúčiť, že päť predmetných bánk sa mohlo vzájomne dohodnúť na kurzoch, ktoré sa majú použiť, alebo stanoviť tieto kurzy na takej úrovni, aby boli pre spotrebiteľov nevýhodné.

- 24 Pokiaľ ide o piatu otázku, Súdny dvor vo svojom rozsudku z 26. marca 2019 rozhodol tak, že články 6 a 7 smernice 93/13 sa majú vykladať v tom zmysle, že jednak bránia tomu, aby podmienka týkajúca sa predčasnej splatnosti v zmluve o hypotekárnom úvere, keď o nej súd rozhodne, že je nekalá, mohla s časti aj tak naďalej platiť a to tak, že sa zrušia prvky, ktoré spôsobujú jej nekalosť, keby také zrušenie viedlo k zmene obsahu uvedenej podmienky s dosahom na jej podstatu (rozsudok Súdneho dvora z 26. marca 2019, spojené veci C-70/17 a C-179/17, Abanca Corporación Bancaria SA a Bankia SA, bod 64). Súdny dvor vo svojom rozsudku z 29. apríla 2021 potvrdil vyššie uvedené stanovisko a uviedol, že „len vtedy, ak by časť podmienky indexácie hypotekárneho úveru, o ktorú ide vo veci samej, týkajúca sa marže banky Bank BPH spočívala v zmluvnom záväzku odlišnom od ostatných zmluvných dohôd, ktorý by mohol byť predmetom individuálneho preskúmania jeho nekalej povahy, by ju vnútroštátny súd mohol zrušiť“. Súd na záver uviedol, že článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice 93/13 sa majú vykladať v tom zmysle, že na jednej strane nebránia tomu, aby vnútroštátny súd odstránil len nekalú časť podmienky zmluvy, pokiaľ táto časť podmienky spočíva v odlišnom zmluvnom záväzku, ktorý by mohol byť predmetom individuálneho preskúmania jeho nekalej povahy. Na druhej strane tieto ustanovenia bránia tomu, aby vnútroštátny súd odstránil len nekalú časť podmienky zmluvy, ak by takéto odstránenie viedlo k zmene obsahu uvedenej podmienky s dosahom na jej podstatu (rozsudok Súdneho dvora z 29. apríla 2021, C-19/20, Bank BPH S.A., body 70, 71, 80). Súdny dvor v rozsudku z 8. septembra 2022 tiež potvrdil vyššie uvedené stanovisko a uviedol, že zmluvné ustanovenie vyžadujúce súhlas banky na splácanie splátok úveru vyjadreného v CHF priamo v tejto mene nepredstavuje samostatný zmluvný záväzok (pozri rozsudok Súdneho dvora z 8. septembra 2022, spojené veci C-80/21 až C-82/21, D.B.P., body 62 až 64).
- 25 Z vyššie uvedenej judikatúry vyplýva, že vnútroštátny súd musí posúdiť, či tie časti zmluvy o úvere s indexáciou na CHF, ktoré stanovujú, že priemerný výmenný kurz Národnej banky Poľska je znížený o nákupnú maržu alebo zvýšený o predajnú maržu, predstavujú samostatné zmluvné záväzky. Podľa vnútroštátneho súdu problém spočíva v posúdení týchto častí § 17 ods. 2 a 3 zmluvy, ktoré zneli „mínus nákupná marža určená rozhodnutím banky“ (§ 17 ods. 2) a „plus predajná marža určená rozhodnutím banky“ (§ 17 ods. 3). Súdny dvor vo svojom rozsudku z 19. apríla 2021 uviedol, že tento typ posúdenia zostáva v právomoci vnútroštátnych súdov, ale judikatúra poľských súdov sa v súvislosti s týmto posúdením naďalej líši.

- 26 Najzávažnejšie námietky, pokiaľ ide o súlad s cieľmi smernice 93/13, vyvoláva posúdenie, že časti zmluvných ustanovení v znení „mínus nákupná marža určená rozhodnutím banky“ a „plus predajná marža určená rozhodnutím banky“ predstavujú samostatné zmluvné záväzky, ktoré môžu byť predmetom individuálneho preskúmania z hľadiska nekalej povahy, ako je uvedené v bode 80 rozsudku Súdneho dvora z 29. apríla 2021, C-19/20. Zdá sa totiž, že keďže predmetné časti ustanovení stanovujú len úpravu priemerného výmenného kurzu Národnej banky Poľska, svedčí to o ich akcesorickom charaktere, a preto nemajú samostatnú existenciu oddelenú od zvyšku zmluvných ustanovení.
- 27 Navyše námietky vyvoláva posúdenie, či výsledok preskúmania zmluvných ustanovení, ako je uvedené v rozsudku NS z 1. júna 2022, II CSKP 364/22, zostáva v súlade s článkom 7 ods. 1 smernice 93/13 v spojení so zásadou efektivity. NS totiž dospel k záveru, že úverová zmluva žalovanej banky bola platná a mala by zostať v platnosti s jedinou modifikáciou, že na prepočty výmenných kurzov by sa mali uplatňovať priemerné výmenné kurzy Národnej banky Poľska, ktoré nie sú upravené o maržu žalovanej banky. To zase znamená minimálny zásah do obsahu zmluvy a povinnosť banky vrátiť len malú časť z inkasovaných výhod od dlžníka, ktorá zodpovedá uplatnenému kurzovému rozpätiu. Vnútroštátny súd si naopak kladie otázku, či takýto účinok spĺňa ciele smernice 93/13, vrátane najmä „odstrašujúceho cieľa“ uvedeného v bode 80 rozsudku Súdneho dvora z 29. apríla 2021, C-19/20. Zdá sa, že uvedený spôsob výkladu smeruje k podobnému výsledku, ako je zmena obsahu nekalej zmluvnej podmienky, čo by, ako uviedol Súdny dvor „mohlo prispieť k odstráneniu odstrašujúceho účinku pre predajcov alebo dodávateľov spočívajúceho v tom, že sa takéto nekalé podmienky voči spotrebiteľovi jednoducho neuplatnia (pozri v tomto zmysle uznesenie Pohotovosť, už citované, bod 41 a citovanú judikatúru): predajcovia alebo dodávatelia by sa totiž mohli pokúšať dotknuté podmienky používať, pretože by vedeli, že aj keby bolo rozhodnuté o ich neplatnosti, mohol by vnútroštátny súd zmeniť zmluvu v potrebnom rozsahu, a tak by ich záujmy ostali zabezpečené“ (rozsudok Súdneho dvora zo 14. júna 2012, C-618/10, Banco Español de Crédito, bod 69).
- 28 Pokiaľ ide o šiestu otázku, Súdny dvor rozhodol, že vnútroštátnemu súdu prináleží, aby v rámci vnútroštátnych procesných predpisov a so zreteľom na zásadu spravodlivosti v občianskoprávných konaniach objektívne a vyčerpávajúco pre účastníkov konania vymedzil právne dôsledky, ktoré môže spôsobiť zrušenie nekalej podmienky, a to bez ohľadu na to, či ich zastupuje právny zástupca alebo nie (rozsudok Súdneho dvora z 29. apríla 2021, C-19/20, Bank BPH S.A., body 97 a 99). V tejto súvislosti vnútroštátny súd žiada Súdny dvor o usmernenie, ako treba vykladať vyššie uvedenú povinnosť informovať o „právnych dôsledkoch zrušenia nekalej podmienky“, teda do akej miery by mali byť podrobné informácie o dôsledkoch zrušenia nekalej podmienky. Túto problematiku otázku poľské právo vôbec neupravuje, a preto patrí do pôsobnosti práva Únie.
- 29 Pokiaľ ide o základné otázky súvisiace s hmotnoprávnymi a procesnými dôsledkami vyhlásenia neplatnosti zmluvy o úvere obsahujúcej nekalé zmluvné

podmienky, akou je predmetná zmluva o úvere, možno uviesť napríklad povinnosť zmluvných strán vzájomne si vrátiť plnenia poskytnuté na jej základe (článok 405 k.c. v spojení s článkom 410 § 1 k.c.), je možné domáhať sa valorizácie plnení súdom, čo znamená, že tieto dávky by museli byť vrátené vo vyššej hodnote ako nominálnej (článok 358¹ § 3 k.c.). Po tom, čo banka žalobcu vyzve na zaplatenie, bude môcť od neho požadovať aj zaplatenie zákonných úrokov z omeškania (článok 481 § 1 k.c.). Ak by dlžník banke nevrátil ekvivalent istiny úveru, mohol by byť bankou žalovaný o zaplatenie tohto plnenia, pričom v takom prípade by bol dlžník povinný nahradiť banke aj náklady konania, ktoré jej vznikli (článok 98 § 1 k.p.c.) a úroky z týchto nákladov (článok 98 § 11 k.p.c.) [spolu s prípadnými nákladmi na právne zastúpenie a prípadne aj nákladmi na exekučné konanie]. Okrem toho môžu strany v priebehu konania vzniesť námietky stanovené zákonom a podať návrhy, ako napríklad námietku započítania (článok 2031 § 1 k.p.c.), návrh na zaplatenie priznaného plnenia v splátkach (článok 322 k.p.c.) alebo námietku zadržania. Strany môžu tiež požadovať odmenu za mimozmluvné použitie kapitálu. Domáhanie sa nárokov strán na súde nie je jediným možným spôsobom ich uplatnenia; strany môžu dosiahnuť zmier (článok 917 k.c.), vrátane zmieru v súdnom konaní.

- 30 Potreba oboznámenia spotrebiteľa s vyššie uvedenými informáciami v súdnom konaní by predstavovala vážne ťažkosti a najmä by hrozila dezorganizácia konania a čo by mohlo mať za následok, že vec by nebola preskúmaná v primeranej lehote. Okrem toho vznikajú obavy, či by spotrebiteľ bez právneho vzdelania bol schopný skutočne vstrebať a úplne pochopiť také veľké množstvo informácií naraz.
- 31 Vnútroštátny súd uvádza, že v súčasnej praxi Sąd Okręgowy w Warszawie (Krajský súd Varšava, Poľsko) sa spotrebiteľom najčastejšie posielajú tieto poučenia: „Ustanovenia zmluvy týkajúce sa prepočtu úveru na franky a jednotlivých splátok na zloté sú zakázané (sú zneužívajúce). Po ich zrušení už zmluvu nie je možné plniť a súd ju vyhlási za neplatnú. To znamená, že na zmluvu sa bude nazeráť, ako keby nebola nikdy uzavretá. Ak bude zmluva vyhlásená za neplatnú, zmluvné strany sú povinné si poskytnuté plnenia vzájomne vrátiť, a preto je banka povinná vrátiť zaplatené splátky a dlžník je povinný vrátiť istinu úveru, ktorá mu bola vyplatená. Okrem toho môžu strany vzniesť námietku zadržania, čo znamená, že dlžník dostane svoje plnenie späť až po vrátení kapitálu, ktorý mu bol vyplatený. Strany môžu vzniesť aj námietku započítania a potom zostane na úhradu len rozdiel medzi plneniami strán. Zmluvné strany si môžu uplatniť ďalšie nároky súvisiace s neplatnosťou zmluvy. Je možná najmä žaloba o takzvanú odmenu za použitie kapitálu. Prípady tohto druhu už prejednávajú sudy, ale právoplatné rozsudky ešte neboli vydané. Okrem toho bola Súdnemu dvoru EÚ predložená právna otázka, či je takýto nárok stranám dostupný. Dlžník môže zabrániť neplatnosti zmluvy a jej účinkom súhlasom s použitím týchto nepovolených podmienok už od momentu uzavretia zmluvy. Vyjadrenie takéhoto súhlasu však znamená, že nároky vznesené v žalobe budú považované za neopodstatnené (dlžník prehrá spor)“. Mohlo by sa zdať, že poučenie s uvedeným obsahom je postačujúce, ale vnútroštátny súd aj napriek

tomu v tejto súvislosti žiada Súdny dvor o usmernenie v tomto smere. Odpoveď na túto otázku je dôležitá pre posúdenie, či doterajšie poučenie súdu bolo dostatočné.

PRACOVNÝ DOKUMENT